

ДРЖАВНА
РЕВИЗОРСКА ИНСТИТУЦИЈА

РЕЗИМЕ

**ИЗВЕШТАЈА О РЕВИЗИЈИ СВРСИСХОДНОСТИ ПОСЛОВАЊА
„Утицај регионалног развоја на демографска кретања у Републици Србији“**

6. фебруар 2023. године

Државна ревизорска институција је спровела ревизију сврсисходности пословања под називом „Утицај регионалног развоја на демографска кретања у Републици Србији“ код Министарства привреде, Министарства за бригу о породици и демографију, Покрајинског секретаријата за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу, Регионалне развојне агенције Златибор, Града Ваљева, Општина Бечеј и Житорађа.

Устав Републике Србије обавезује државу да се стара о равномерном регионалном развоју, пре свега, о развоју недовољно развијених подручја. Међутим, у економском, социјалном и демографском смислу, последњих неколико деценија су присутне неравномерности између севера и југа Републике Србије, као и између њених статистичких региона. У развијеним регионима, Београдском региону и региону Војводине, налази се више од половине укупно запослених и ствара се око 2/3 вредности бруто домаћег производа Републике Србије, при чему се 40% бруто домаћег производа остварује у Граду Београду, који има десет пута има већу густину насељености од региона Јужне и Источне Србије. У периоду између последња два пописа (2002. и 2011. године) 920 насеља у Републици Србији смањило је за трећину или за више од трећине број становника. Највећи број тих насеља налази се у јужном и југоисточном делу Србије, на чијој територији се налази 16 од 19 девастираних општина. У периоду од 2011. до 2020. године, од 145 јединица локалне самоуправе у 128 забележен је негативни миграциони салдо.

Основни мотив за ангажовање државе у области регионалног развоја су огромни унутаррегионални и међурегионални несклади који, у великој мери, спутавају развој и иницирају неповољне миграционе токове, што производи негативне последице у економској, социјалној, просторној и еколошкој сфери. Иако улагања у регионални развој у периоду од 2011. до 2021. године износе преко 3 хиљаде милијарди динара, од чега 57% из буџета на свим нивоима, још увек су присутне значајне разлике у степену развијености између региона, као и изразито неповољна демографска кретања.

Након спроведене ревизије, утврдили смо следеће:

Иако улагања у регионални развој у периоду од 2011. до 2021. године износе преко 3 хиљаде милијарди динара¹, односно на годишњем нивоу просечно преко 6% БДП-а², још увек су у Републици Србији присутне значајне разлике у степену развијености региона, као и изразито неповољна демографска кретања

Наведено заснивамо на следећим закључцима:

1. Национални план регионалног развоја, као ни регионалне стратегије недовољно развијених региона, ни после 13 година од усвајања Закона о регионалном развоју нису донети, док две трећине јединица локалне самоуправе није донело планове развоја
 - 1.1. Министарство надлежно за регионални развој, није израдило Национални план регионалног развоја, ни после 13 година од усвајања Закона о регионалном развоју
 - 1.2. Министарство привреде није израдило регионалне стратегије недовољно развијених региона
 - 1.3. Две трећине јединица локалне самоуправе, међу којима су Град Ваљево, Општина Житорађа и Општина Бечеј, није донело планове развоја
2. Институционални оквир дефинисан Законом о регионалном развоју, није успостављен ефективно на националном и регионалном нивоу, због чега изостаје обезбеђивање и унапређивање регионалног, али и локалног развоја
 - 2.1. Савети за регионални развој на националном и регионалном нивоу чија је улога да обезбеђују и унапређују развој региона, од оснивања нису били активни
 - 2.2. Регионалне развојне агенције обављају послове регионалног развоја за јединице локалне самоуправе у оквиру чланарине, али је дата је могућност и пружања услуга локалног економског развоја, што ствара ризик преклапања одређених послова и неефикасне употребе јавних средстава
 - 2.3. Неопходно је да јединице локалне самоуправе обезбеде ефективно функционисање јединице за локални економски развој, као покретача регионалног развоја
3. Финансијски ресурси намењени регионалном развоју нису у потпуности ефикасно усмерени ка смањењу регионалних и унутар - регионалних диспаратитета зато што нису усмерена ка приоритетима развоја региона, а степен развијености региона и јединица локалне самоуправе као значајан критеријум за доделу подстицаја регионалног развоја, не одговара реалном стању
 - 3.1. Финансијска средства намењена регионалном развоју нису адекватно усмерена ка развојним приоритетима региона зато што Министарство привреде није донело програме финансирања развоја региона
 - 3.2. Степен развијености региона и јединица локалне самоуправе као значајан критеријум за доделу подстицаја регионалног развоја, није утврђен после 2014. године, иако је министарство у обавези да га утврђује једном годишње

¹ Извор: АПР, Регистар мера и подстицаја регионалног развоја у периоду од 2011. до 2021. године <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

² Извор: Бруто домаћи производ у текућим ценама - Републички завод за статистику (<https://data.stat.gov.rs/Home/Result/09020101?languageCode=sr-Latn>); приступ извршен 10.10.2022. године

4. Последица непостојања адекватне базе података за праћење пројеката, као ни методологије за вредновање мера и подстицаја регионалног развоја је недовољна транспарентност, као и немогућност оцене успешности развојних ефеката
 - 4.1. Министарство привреде није успоставило адекватну базу података, као основ за транспарентно праћење пројеката у области регионалног развоја
 - 4.2. Вредновање реализација мера и подстицаја регионалног развоја није ефективно успостављено, због чега не постоји свеобухватна оцена успешности спроведених пројеката регионалног развоја

5. Неопходна је ефикаснија координација, праћење и извештавање надлежних органа о утицају регионалног развоја на демографска кретања, јер су последње анализе у области регионалног развоја које су основа за ефективно планирање и доношење одлука на свим нивоима у области регионалног развоја израђене пре 7 година
 - 5.1. Министарство привреде је последње анализе у области регионалног развоја вршило пре 7 година, након чега није извештавало о регионалном развоју Србије
 - 5.2. Министарство за бригу о породици и демографију, у току спровођења ревизије, израдило је извештај о демографској слици Србије
 - 5.3. Полазна основа у планирању развоја и доношењу развојних докумената ЈЛС су демографске анализе

У циљу ефикаснијег спровођења политике равномерног регионалног развоја, Државна ревизорска институција дала је препоруке субјектима ревизије: Министарству привреде да предузме мере у смислу уређења планског и институционалног оквира за спровођење политике равномерног регионалног развоја; утврди јединствену листу развијености региона и јединица локалне самоуправе са актуелним подацима; успостави адекватну базу података за праћење пројеката регионалног развоја, вредновање мера и подстицаја, као и праћење и надзор над њиховом реализацијом; прикупи и проучи податке у области регионалног развоја, сачини анализе и извештаје којима доприноси развоју ове области и сарађује у свим заједничким питањима са другим органима државне управе. Регионалној развојној агенцији „Златибор“ доо Ужице да приликом уговарања послова локалног економског развоја, не обухвата послове који су већ предвиђени уговором о чланарини, као и јединицама локалне самоуправе да: унапреде стратешко планирање развоја на основу демографских анализа, као и локални економски развој који је основ регионалног развоја.

Спровођењем ревизије на ову тему, очекујемо да се пре свега, на основу датих препорука, успостави целовит плански и институционални оквир, уз хоризонталну и вертикалну усклађеност, као основ за спровођење политике равномерног регионалног развоја. Такође, очекујемо већу транспарентност финансирања равномерног регионалног развоја уз јасно успостављене критеријуме за доделу подстицаја неразвијеним подручјима. Очекујемо такође, да се унапреди систем праћења и извештавања о ефектима мера и подстицаја регионалног развоја, као и координација надлежних органа за регионални развој и демографију, која ће у коначном допринети смањењу негативних демографских кретања, што је један од основних циљева политике равномерног регионалног развоја.

Тема је прожимајуће везана за многе Циљеве одрживог развоја из Агенде 2030, с обзиром да равномерни регионални развој значи у исто време и спровођење циљева у економској, социјалној и сфери заштите животне средине. Такође, регионални и локални развој директно има везе са ЦОР 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним,

прилагодљивим и одрживим, конкретно са ЦОР 11.а Подржати позитивне економске, социјалне и еколошке везе између урбаних, периферних и руралних области оснаживањем националног и регионалног развојног планирања.

Имајући у виду сарадњу са ВРИ на међународном нивоу у области спровођења начела, стандарда и смерница Међународне организације врховних ревизорских институција (ИНТОСАИ) и добре праксе, посебан допринос паралелне ревизије огледа се у доприносу развоју ревизорске професије на међународном нивоу.